

Automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönottopäätös: Maksuajan myöntäminen täytäntöönpanoasialle

Ratkaisumenettelystä vastaava viranomainen	Oikeusrekisterikeskus
Ratkaisumenettely	Maksuajan myöntäminen täytäntöönpanoasialle
Ratkaisumenettelyn käyttöönottopäivä	10.12.2024
Päätöspäivä	09.12.2024

Päätös

Tämä päätös on julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (tiedonhallintalaki, 906/2019) 28 d §:n mukainen päätös siitä, että Oikeusrekisterikeskus ottaa käyttöön automaattisen ratkaisumenettelyn, kun maksuaikaa myönnetään täytäntöönpanoasioille. Käyttöönottopäätöksessä mainittua ratkaisumenettelyä käytetään maksuaikahakemusten perusteella tehtävissä hallintopäätöksissä, jotka tulevat vireille Oikeusrekisterikeskuksen sähköisen asioinnin kautta.

Perustelut

Johdanto

Oikeusrekisterikeskus on arvioinut automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönoton edellytykset tällä käyttöönottopäätöksellä. Oikeusrekisterikeskus on huomionnut arvioinnissa sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002), hallintolaissa (434/2003),

tiedonhallintalaissa, yleisessä tietosuoja-asetuksessa (tietosuoja-asetus, (EU) 2016/679) sekä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (1054/2018, rikosasioiden tietosuojalaki) säädetty edellytykset.

Oikeusrekisterikeskus katsoo seuraavilla perusteilla, että käyttöönottopäätöksen kohteena oleva ratkaisumenettely täyttää automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönottoa koskevat edellytykset kaikilta osin.

Maksuajan myöntämisestä koskeva lainsäädäntö

Maksuajan myöntämisestä ja siihen sovellettavasta menettelystä säädetään laissa sakon täytäntöönpanosta. Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 14 §:n mukaan maksuaikaa voidaan myöntää koko rahamäärälle tai sen osalle enintään vuodeksi, kun maksuvelvollinen ei sairauden, työttömyyden, asevelvollisuuden suorittamisen tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene ilman kohtuutonta haittaa heti suorittamaan tässä laissa tarkoitettua saatavaa. Erittäin painavista syistä maksuaikaa voidaan myöntää pitemmäksikin aikaa. Maksuaikaa ei saa myöntää, jos on aihetta olettaa, ettei maksuvelvollinen maksuajan myöntämisestä huolimatta täytä suoritusvelvollisuuttaan täysimääräisesti. Kun maksuaikaa myönnetään, voidaan hakijalle asettaa suoritusvelvollisuutta koskevia ehtoja.

15 §:n mukaan maksuaika myönnetään pyynnöstä. Ulosottoperinnässä olevissa asioissa maksuajan myöntää ulosottomies ja muissa asioissa sen myöntää Oikeusrekisterikeskus. Maksuvelvollisen on maksuaikaa pyytäessään annettava asian ratkaisemista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset.

16 §:n mukaan vuotta pitemmän maksuajan ehdoksi on maksuaikaa koskevassa päätöksessä asetettava suorituksen tapahtuminen maksusuunnitelman mukaan.

18 §:ssä säädetään, että maksuaikaa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta. Maksuvelvollinen voi aikaisemman päätöksen estämättä pyytää uudelleen maksuaikaa.

Hallintolaissa säädetty edellytykset

Asian automaattisen ratkaisemisen edellytykset

Hallintolain 53 e §:n 1 momentin perusteella automaattisesta ratkaisusta on kyse silloin, kun viranomainen tekee asiankäsittelyn päättävän ratkaisun automaattisella tietojenkäsittelyllä ilman, että ratkaisun tarkastaa ja hyväksyy luonnollinen henkilö. Mainitun pykälän 2 momentin

mukaan viranomaisen voi ratkaista automaattisesti asian, johon ei sisälly seikkoja, jotka edellyttävät tapauskohtaista harkintaa, tai johon sisältyvät tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat virkamies tai muu asian käsittelijä on arvioinut. Ratkaisemisen on perustuttava sovellettavan lain ja etukäteisen harkinnan perusteella laadittuihin käsittelysääntöihin.

Käsittelysääntöihin on määritelty rajaukset, joiden perusteella asian ratkaiseminen siirtyy aina luonnolliselle henkilölle. Rajausten taustalla on tarve huolehtia asianosaisen oikeusturvan toteutumisesta ja asian asianmukaisesta selvittämisestä.

Käyttöönottopäätöksen kohteena oleva automaattinen ratkaisumenettely perustuu suoraan lainsäädäntöön ja sen perusteella laadittuihin käsittelysääntöihin. Automaattisesti ratkaistaan ainoastaan hakemukset, jotka eivät edellytä tapauskohtaista harkintaa. Näin ollen edellytykset automaattiselle ratkaisumenettelylle täyttyvät.

Maksuaikahakemusten automaattinen ratkaiseminen on rajattu hakemuksiin, jotka tulevat vireille Oikeusrekisterikeskuksen sähköisen asioinnin kautta. Hakemukset, jotka käsitellään automaattisesti, ratkaistaan seuraavana päivänä. Maksuaikaa myönnetään automaattisesti vain luonnollisille henkilöille. Täytäntöönpanoasian, jolle maksuaikaa haetaan, on oltava lainvoimainen tai täytäntöönpanokelpoinen. Ehdotetun maksuajan pituus on enintään yksi vuosi. Automaattisesti voidaan ratkaista hakemus, joka on tullut vireille käyttöönottopäivänä tai sen jälkeen. Automaattisesti ratkaistava maksuaikapäätös ei voi sisältää yhteisvastuullisia seuraamuksia.

Automaattisen ratkaisemisen oikeussuojaedellytys

Hallintolain 53 f §:n 1 momentin mukaan automaattisen ratkaisemisen edellytyksenä on, että luonnollinen henkilö, johon ratkaisu on kohdistettu, voi kaikilta osin vaatia siihen oikaisua maksutta 7 a luvun mukaisella oikaisuvaatimuksella tai siihen rinnastuvalla vaatimuksella. Oikaisuvaatimus käsitellään päätöksen tehneessä viranomaisessa tai sen kanssa samaan rekisterinpitäjään kuuluvassa viranomaisessa.

Hallintolain 53 f §:n 2 momentin perusteella hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädettyä ei kuitenkaan sovelleta, jos automaattisella ratkaisulla hyväksytään asianosaisen vaatimus, joka ei koske toista asianosaista.

Maksuaikahakemuksen perusteella annettavaan päätökseen ei voi hakea oikaisua oikaisuvaatimuksella tai siihen rinnastuvalla vaatimuksella. Automaattisesti ratkaistaan ainoastaan sellaiset maksuaika-asiat, joissa asianosaisen vaatimus hyväksytään ja vaatimus ei koske toista asianosaista. Siten oikeussuojaedellytystä, esimerkiksi mahdollisuutta hakea oikaisua, ei ole tarvetta soveltaa kyseessä olevassa menettelyssä. Asiakas voi kuitenkin toimittaa samaa asiaa koskevan uuden maksuaikahakemuksen.

Automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittaminen

Hallintolain 53 g §:n 1 momentin perusteella hallintopäätöksestä on käytävä ilmi, jos asia on ratkaistu automaattisesti, sekä tieto siitä, missä tiedonhallintalain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla.

Tämän käyttöönottopäätöksen perusteella automaattisesti tehtävään hallintopäätökseen merkitään tieto siitä, että asia on ratkaistu hallintolain 53 e §:ssä tarkoitetulla tavalla automaattisesti. Lisäksi hallintopäätökseen merkitään tieto, että käyttöönottopäätös on saatavilla Oikeusrekisterikeskuksen verkkosivuilta. Päätöksellä on myös ohjeet käyttöönottopäätöksen pyytämiseksi Oikeusrekisterikeskukselta muilla tavoin.

Hallintolain 53 g §:n 3 momentin perusteella lisätietoja antavan henkilön nimeä ei merkitä päätöksellä. Päätökselle merkitään kuitenkin yhteystieto, josta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä.

Tiedonhallintalaissa säädetty edellytykset

Tehtävajaon ja käsittelysääntöjen dokumentointi

Tiedonhallintalain 28 a §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on dokumentoitava tiedonhallintalain 6 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisesta vastuussa olevien henkilöiden tehtäväjako. Oikeusrekisterikeskus on dokumentoinut tehtävajaon erilliseen asiakirjaan. Tehtäväjako perustuu työjärjestykseen, tehtävänkuviin sekä muihin asiakirjoihin.

Tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentin mukaan viranomaisen on varmistettava, että automaattisen ratkaisumenettelyn käsittelysäännöt dokumentoidaan riittävän selkeästi ja kattavasti niin, että niiden lainmukaisuus voidaan osoittaa. Käsittelysäännöistä on käytävä erityisesti ilmi 1) miten ratkaisumenettelyn syrjimättömyys varmistetaan, 2) miten asia selvitetään riittävästi ja asianmukaisesti, mukaan lukien kuuleminen sekä 3) miten ratkaisu perustellaan tai miksi se voidaan jättää perustelematta.

Oikeusrekisterikeskus on laatinut tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentin mukaisen käsittelysääntödokumentaation, jossa kuvataan, miten tämän käyttöönottopäätöksen kohteena oleva automaattinen ratkaisumenettely toimii. Dokumentaatiossa on kuvattu automaattisen ratkaisumenettelyn kaikki vaiheet, joilla on vaikutusta asian ratkaisuun sekä jokaisen ratkaisumenettelyn vaiheen käsittelysäännöt. Käsittelysääntöjen osalta on kuvattu valikointitekijät, joiden perusteella asia ohjautuu automaattisesti ratkaistavaksi. Käsittelysäännöissä on myös kuvattu, miksi juuri nämä valikointitekijät on valittu. Dokumentaatiossa on kuvattu automaattiseen ratkaisumenettelyyn sovellettava lainsäädäntö sekä arvioitu, miten ratkaisumenettelyn syrjimättömyys varmistetaan. Käsittelysäännöissä on myös määritelty, miten asia selvitetään riittävästi sekä asianmukaisesti ja millä perusteella asianosaista ei ole tarpeen kuulla eikä päätöstä perustella. Asian ratkaisemiseen tarvittavat tiedot, tietolähteet ja tietojen hankintaan liittyvät menettelyt sekä tietojen ajantasaisuuden ja virheettömyyden varmistaminen on myös kuvattu.

Tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentin mukaisen käsittelysääntödokumentaation sisällön lainmukaisuus on tiedonhallintalain 28 a §:n 3 momentin mukaisesti tarkastettu ja dokumentaatio on hyväksytty. Oikeusrekisterikeskus säilyttää hyväksyttyä käsittelysääntödokumentaatiota vähintään viiden vuoden ajan automaattisen ratkaisumenettelyn käytöstä poistamista seuraavan kalenterivuoden alusta alkaen.

Oikeusrekisterikeskus on tiedonhallintalain 28 a §:n 4 momentin mukaisesti varmistanut, että laaditun käsittelysääntödokumentaation sekä asian ratkaisemiseen käytettävien tietojärjestelmien toteutusten perusteella voidaan vähintään viiden vuoden ajan asian ratkaisemisesta osoittaa, millä käsittelysäännöillä yksittäinen asia on ratkaistu automaattisesti.

Laadun varmistaminen, laadunvalvonta ja virhetilanteiden käsittely

Tiedonhallintalain 28 b § mukaan viranomaisen on varmistettava ennen automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönottoa ja menettelyä käytön aikana muutettaessa, että menettely vastaa tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentissa tarkoitettua dokumentaatiota eli menettelystä laadittuja käsittelysääntöjä. Lisäksi viranomaisen on varmistettava, että automaattisesti laadituissa asianosaiselle annettavissa asiakirjoissa käytetään hyvää kieltä ja että laadun varmistamisen keskeiset toimenpiteet on dokumentoitu.

Tiedonhallintalain 28 c §:n mukaan viranomaisen on valvottava automaattisesti ratkaistavien asioiden laatua ja sisällöllistä virheettömyyttä. Säännöksessä on myös säädetty riskienhallinnasta sekä havaittujen virheiden korjaamiseen liittyvän menettelyn suunnittelemisesta.

Oikeusrekisterikeskuksessa noudatettavat laadunvarmistuksen ja -valvonnan toimintatavat on dokumentoitu ja laadunvarmistuksesta sekä -valvonnasta vastaavat henkilöt on määritetty.

Oikeusrekisterikeskus on ennen automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönottoa varmistanut, että automaattinen ratkaisumenettely vastaa laadittuja käsittelysääntöjä testaamalla menettelyä kattavasti. Oikeusrekisterikeskus on katselmoimalla asianosaiselle laadittavia asiakirjoja sekä kielenhuollon avulla varmistanut, että perusteluiden asianmukaisuus, hyvä kielenkäyttö ja kielelliset oikeudet toteutuvat automaattisesti ratkaistavien asiakirjojen osalta.

Oikeusrekisterikeskus on dokumentoinut, miten automaattisen ratkaisumenettelyn laatua valvotaan käyttöönoton jälkeen. Mahdollisten virhetilanteiden käsittelyä koskevat menettelyt on suunniteltu ja dokumentoitu.

Tiedottaminen

Oikeusrekisterikeskus tiedottaa tiedonhallintalain 28 e §:ssä tarkoitetulla tavalla asioiden automaattisesta ratkaisemisesta, automaattisen ratkaisumenettelyn käytön perusteista ja muista asiakkaan oikeuksien kannalta keskeisistä tiedoista verkkosivuillaan osoitteessa

<https://oikeusrekisterikeskus.fi/automaattinen-paatoksenteko> . Voimassa oleva

käyttöönottopäätös julkaistaan osoitteessa

<https://oikeusrekisterikeskus.fi/kayttoonottopaatokset> .

Voimassa olevan käyttöönottopäätöksen, aiemmat käyttöönottopäätökset sekä tietoa automaattisesta ratkaisumenettelystä saa Oikeusrekisterikeskuksen kirjaamosta sähköpostitse kirjaamo.ork@om.fi tai Suomi.fi-viestit -palvelun kautta (Oikeusrekisterikeskus > Kirjaamo).

Tietojen käyttö

Tiedonhallintalain 28 f §:n mukaan viranomaisen on riskiarvioinnin perusteella varmistettava, että automaattisessa ratkaisemisessa hyödynnettävien tietojen ajantasaisuus ja virheettömyys varmistetaan asianmukaisin teknisin toimenpitein.

Oikeusrekisterikeskus on arvioinut automaattisessa ratkaisemisessa hyödynnettävien tietojen ajantasaisuutta sekä virheettömyyttä riskiarvioinnilla ja toteuttanut tarpeelliseksi arvioidut tekniset toimenpiteet, jotka edistävät hakemuksen sekä asiankäsittelyssä hyödynnettävien tietojen laatua.

Automaattisesti ratkaistaviksi ohjautuu ainoastaan sellaisia maksuaikahakemuksia, jotka on tehty sähköisessä asiointissa. Sähköisessä asiointissa täytettävä hakemuslomake ohjaa käyttäjäänsä antamaan asian käsittelyn ja ratkaisun kannalta tarpeelliset tiedot. Hakemuksen käsittelyssä hyödynnetään Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanojärjestelmään tallennettuja tietoja, joiden ylläpito perustuu ilmoitusvelvollisuussäännöksiin.

Tietosuojalainsäädäntö

Automaattisten päätösten tekeminen

Luonnollisten henkilöiden asioihin kohdistuvan automaattisen päätöksenteon pitää täyttää myös tietosuoja-asetuksen mukaiset edellytykset. Jos kyse on rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvasta henkilötietojen käsittelystä, sovelletaan rikosasioiden tietosuojalain automaattista yksittäispäätöstä koskevaa sääntelyä.

Tietosuoja-asetuksen 22 artikla edellyttää kansallista lainsäädäntöä automatisoitujen yksittäispäätösten tekemisestä. Automaattista päätöksentekoa koskevan kansallisen lainsäädännön oikeusperusta on hallintolain 8 b luvussa ja tiedonhallintalain 6 a luvussa. Lainsäädännöllä on vahvistettu suojatoimet, joita automaattisessa päätöksenteossa noudatetaan.

Rikosasioiden tietosuojalain 13 §:n 1 momentin mukaan päätöstä ei saa tehdä pelkästään automatisoidun henkilötietojen käsittelyn perusteella, jos päätöksellä on rekisteröityä koskevia kielteisiä oikeusvaikutuksia tai se on muutoin hänen kannaltaan merkittävä, eikä laissa toisin säädetä. Saman pykälän 2 momentin mukaan edellä lausutusta poiketen toimivaltainen viranomainen voi ratkaista hallintoasian pelkästään automatisoidun henkilötietojen käsittelyn perusteella, jos asia ratkaistaan hallintolain 8 b luvussa tarkoitetulla tavalla automaattisesti.

Tässä käyttöönottopäätöksessä tarkoitetussa ratkaisumenettelyssä tehtävät päätökset perustuvat lakiin ja täyttävät tietosuoja-asetuksen 22 artiklan sekä rikosasioiden tietosuojalain 13 § mukaiset edellytykset.

Tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojalain mukaan automaattisia päätöksiä koskeviin suojatoimiin kuuluu muun muassa se, että rekisteröidyllä on oikeus vaatia, että ihminen osallistuu tietojen käsittelyyn. Kuitenkin tilanteessa, jossa asianosaisen vaatimus hyväksytään vaaditulla tavalla, ei asianosaisella voida katsoa enää olevan tietosuojaoikeudellisen suojan tarvetta saada päätöstä ihmisen käsiteltäväksi (HE 145/2022 vp, s. 154). Tietosuoja-asetuksen sekä rikosasioiden tietosuojalain edellyttämät suojatoimet toteutuvat tässä käyttöönottopäätöksessä tarkoitetussa ratkaisumenettelyssä siten, että automaattisesti ratkaistaan ainoastaan sellaisia maksuaikahakemuksia, joissa maksuaikaa myönnetään hakemuksen mukaisesti.

Rekisteröidyn informointi

Rekisterinpitäjän informointivelvollisuudesta ja siihen liittyvistä menettelyistä säädetään tietosuoja-asetuksen 12, 13 ja 14 artiklassa. Rekisterinpitäjän on suoraan tietosuoja-asetuksen perusteella informoitava rekisteröityä automaattisesta päätöksenteosta. Tietosuoja-asetuksen informointisääntelyn tarkoituksena on, että rekisteröity saa kattavan ja selkeän kuvan henkilötietojen käsittelyn kokonaisuudesta. Tähän sisältyy velvollisuus informoida rekisteröityä etukäteen asiainnin alkuvaiheessa siitä, että päätös asiassa on mahdollista tehdä automaattisesti.

Oikeusrekisterikeskus on ottanut automaattisessa ratkaisumenettelyssä huomioon rekisteröidyn informointia koskevat säännökset. Maksuaikaa hakeva henkilö saa Oikeusrekisterikeskuksen sähköisen asiainnin kautta ja Oikeusrekisterikeskuksen verkkosivuilta tarvittavat tiedot siitä, että ratkaisu voidaan tehdä automaattisesti. Sähköisessä asiainnissa maksuaikaa hakevalle henkilölle kerrotaan, että osa hakemuksista käsitellään automaattisesti ja että automaattisesti käsiteltyt hakemukset ratkaistaan hakemuksen jättämisestä seuraavan päivänä. Maksuaikaa hakevalle henkilölle kerrotaan myös, että lisätietoja automaattisen ratkaisumenettelyn käytöstä on saatavilla Oikeusrekisterikeskuksen verkkosivuilta. Jos asia on ratkaistu automaattisesti, siitä kerrotaan maksuaikapäätöksellä.

Tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi

Tietosuoja-asetuksen 35 artiklassa säädetään tietosuoja koskevasta vaikutustenarvioinnista. Mainitun artiklan 3 kohdan a alakohdan perusteella tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi on tehtävä erityisesti silloin, kun henkilön henkilökohtaisia ominaisuuksia arvioidaan automaattisen käsittelyn avulla, järjestelmällisesti ja kattavasti, ja arvio johtaa päätöksiin, joilla on oikeusvaikutuksia tai jotka muuten vaikuttavat henkilöön merkittävästi.

Rikosasioiden tietosuojalain 20 §:n mukaan rekisterinpitäjän on ennen henkilötietojen käsittelyn aloittamista arvioitava suunniteltujen käsittelytoimien vaikutukset henkilötietojen suojaan. Kirjallinen vaikutustenarviointi on tehtävä, jos suunniteltu henkilötietojen käsittely saattaa aiheuttaa merkittävän riskin luonnollisen henkilön oikeuksien toteutumisen kannalta. Vaikutustenarvioon on sisällytettävä yleinen kuvaus suunnitelluista käsittelytoimista, arvio rekisteröidyn oikeuksiin kohdistuvista riskeistä ja toimet niiden vähentämiseksi sekä toimet, joilla henkilötietojen suoja varmistetaan.

Oikeusrekisterikeskus on laatinut ja hyväksynyt tietosuoja-asetuksessa ja rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetun vaikutustenarvioinnin automaattisesta ratkaisumenettelystä ennen sen käyttöönottoa.

Luettelo käyttöönottopäätöksen perusteena olevista asiakirjoista

Käyttöönottopäätös perustuu seuraaviin asiakirjoihin:

- tiedonhallintalain 28 a §:n 1 momentissa tarkoitettua tehtäväjakoa koskeva asiakirja
- tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentissa tarkoitettu käsittelysääntödokumentaatio
- tiedonhallintalain 28 b §:n 3 momentissa tarkoitettu laadunvarmistamista ja tiedonhallintalain 28 c §:n 2 momentissa tarkoitettu laadunvalvontaa koskeva dokumentaatio
- tietosuojan vaikutustenarviointi

Säilytysaika

Jos automaattinen ratkaisumenettely poistetaan käytöstä, Oikeusrekisterikeskus säilyttää tämän käyttöönottopäätöksen sen jälkeenkin vähintään viiden vuoden ajan. Määräaika alkaa

poistamista seuraavan kalenterivuoden alusta. Säilytysaika perustuu tiedonhallintalain 28 d §:n 3 momenttiin.

Muutoksenhaku

Tässä käyttöönottopäätöksessä on kyse hallinnon sisäisestä määräyksestä. Käyttöönottopäätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla (oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:n 2 momentti).

Yhteystiedot

Automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöön liittyvistä asioista saa lisätietoja Oikeusrekisterikeskuksen kirjaamosta sähköpostitse kirjaamo.ork@om.fi tai Suomi.fi-viestit -palvelun kautta (Oikeusrekisterikeskus > Kirjaamo).

Tarkemmin yhteydenottokanavista mahdollisten lisätietojen pyytämiseksi ja tietopyyntöjen tekemiseksi on kerrottu Oikeusrekisterikeskuksen verkkosivuilla osoitteessa <https://oikeusrekisterikeskus.fi/ota-yhteytta>.

Päätöksentekijä

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa Oikeusrekisterikeskuksen kirjaamosta.

Unto Kariniemi
toimialajohtaja, Järjestelmäpalvelut

Teemu Mikkola
toimialajohtaja, Tietopalvelut

